

Naudan kystikerkoosihanke aloitettu lihantarkastuksen helpottamiseksi

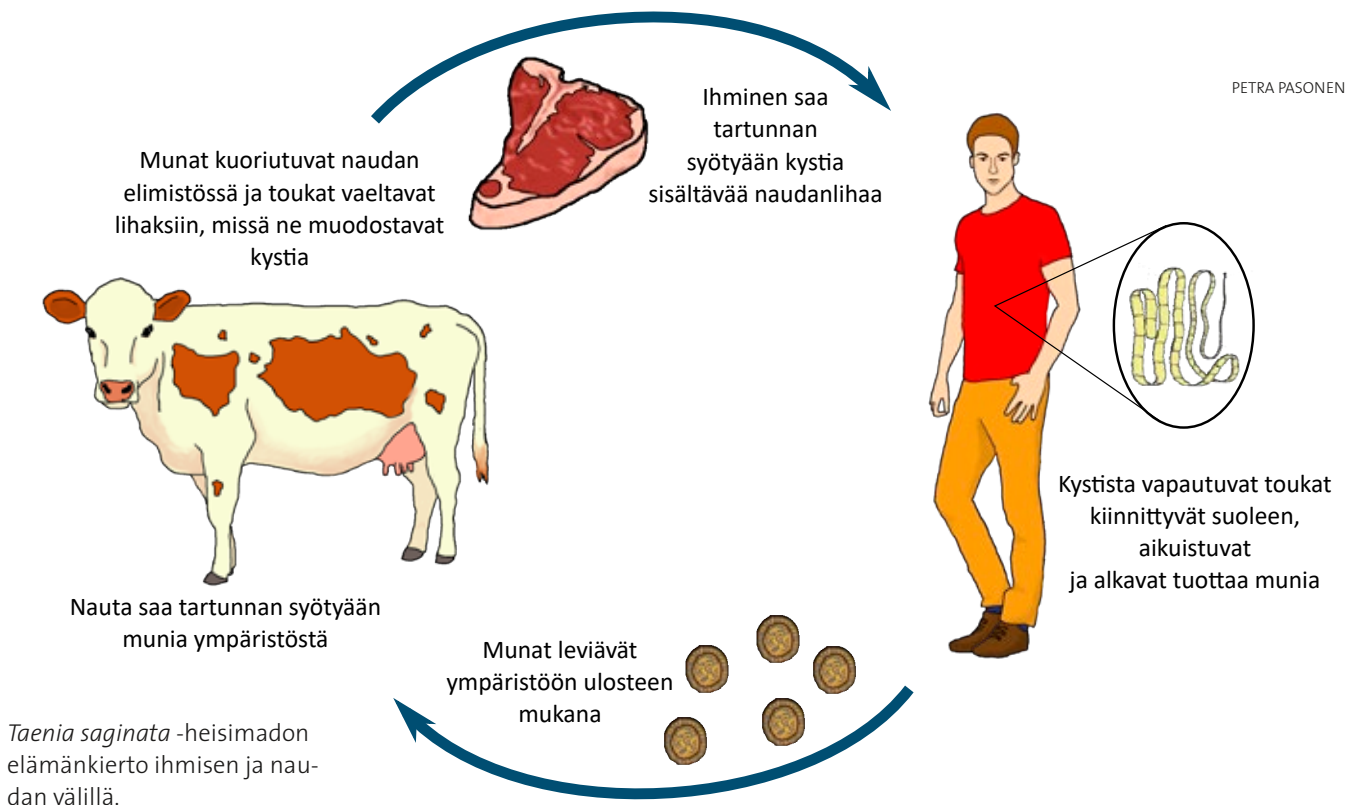
Ruokavirastossa on aloitettu hanke, jossa selvitetään suomalaisten nautojen kystikerkoositilannetta. Hankkeen lähtökohtana on EU-lainsäädäntöön tullut muutos, jonka mukaan lihantarkastusta on mahdollista keventää, mikäli kystikerkoosin esiintyvyyden voidaan osoittaa olevan Suomessa erityisen vähäistä.

Hankkeessa otetaan teurastamoilla näytteitä normaalin lihantarkastuksen ohessa ja lisäksi tarkastuseläinlääkäreitä lisäkoulutetaan kystikerkoosimuutosten tunnistamisessa. Nautateurastamoissa tarkastuseläinlääkäreinä työskentelevien toivotaan lähettävän matalalla kynnyksellä tutkimukseen näytteitä kystikerkoosimuutosepäilyistä. Myös muiden eläinlääkärien toivo-

taan lähettävän näytteitä, mikäli löytävät naudoista epäilyttäviä muutoksia.

Kystikerkoosin aiheuttaa naudalle *Taenia saginata* -loisen, ihmisen väkäsättömän kapean heisimadon, kystikerkus eli toukkarakkula, joita muodostuu naudon lihaksistoon ja sydämeen. Pääisäntä eli ihminen saa tartunnan syömällä raakaa tai riittämättömästi kypsennettyä kystiker-

kuksia sisältävää naudonlihaa. Väli-isäntänä toimiva nauta puolestaan saa tartunnan aina ihmisen ulosteeseen erittyvistä loisen munista, esimerkiksi niillä saastuneiden rehun tai veden välityksellä. Loinen ei tartu naudasta toiseen tai ihmisten välillä. Ihmisellä tartunta on yleensä oireeton tai aiheuttaa lievää ruoansulatuskanavan oireilua. Vakavammassa muodoissa voi esiintyä

myös allergisia reaktioita, haimatulehdusta, suolitukoksia sekä sappiteiden ja -rakon tulehduksia.

Kystikerkuksen löytämiseksi tehtävien poskiviillojen tekeminen pään käsittelyineen on lihantarkastuksen raskaimpia työvaiheita. Lisäksi viillot vähentävät päänlihan arvoa. Lihantarkastuksen yhteydessä kystikerkuksen vuoksi tehtävistä poski- ja sydänviilloista on nykyisin uuden EU-lainsäädännön myötä mahdollista luopua kaikkien alle 8 kuukauden ikäisten ja laiduntamattomien alle 20 kuukauden ikäisten nautojen osalta. Lisäksi uusittu lainsäädäntö antaa mahdollisuuden luopua kokonaan näistä viilloista, mikäli loisen esiintyvyyden voidaan osoittaa olevan erityisen vähäistä ja tästä on tehty riskianalyysi. Laiduntamistiedon lisäämistä ketjuinformaatiolomakeeseen selvitetään parhaillaan.

Naudan kystikerkuksi huomataan vasta lihantarkastuksen yhteydessä, kun poskilihasten tai sydämen viilloista löytyy kystikerkusmuutoksia. Kystikerkus on infektiivinen noin 10 viikon kuluttua siitä, kun nauta sai tartunnan. Kystikerkukset ovat soikeita, läpikuultavia nesteentäyttämää vaaleita rakkuloita, halkaisijaltaan noin 1/2–1 cm. Rakkulan sisällä on erotettavissa yksi valkea toukka, joka ihmisen suoleen päädyttyään kasvaa kolmessa kuukaudessa aikuiseksi monen metrin mittaiseksi madoksi, joka tuottaa yli 150 000 munaa vuorokaudessa. Madon on havaittu voivan elää ihmisen suolessa jopa 25 vuotta, mahdollisesti pitempäänkin.

Suomessa kystikerkuksia on todettu naudalla äärimmäisen harvoin ja silloinkin löydökset ovat olleet yksittäisiä. Tärkein keino kystikerkuksiin ehkäisyssä on estää loisen leviäminen nautoihin hyvän hygienian avulla. Maatiloilla etenkin ihmisperäisten jätevesien ja -lietteiden hallinta on olennaista. Ne eivät saa päästä leviämään pelloille esimerkiksi tulvien mukana. *Taenia saginata* -loisen munat ovat hyvin kestäviä ja ne voivat säilyä ympäristössä puolikin vuotta. Viileät ja kosteat olosuhteet parantavat säilyvyyttä. Munat selviävät hengissä tavanomaisista mekaanisista ja biologisista jäteveden käsittelyistä, mutta hyvin toimivasta jätevedenpuhdistamosta niiden ei pitäisi päästä ympäristöön, vaan ne jäävät lietteeseen.

Myös infektoituneet työntekijät voivat levittää tartuntaa karjaan tehokkaasti ja huomaamattaan taudin vähäisten oirei-

SARAH GABRIËL, INSTITUTE OF TROPICAL MEDICINE, ANTWERPEN, BELGIA

Kystikerkusmuutoksia naudanhassuissa.

den takia. Navetassa työskentelevien ja vierailevien tulisikin erityisesti huolehtia hygieniasta, etenkin mikäli heillä on yhteyksiä alueille, joissa kystikerkuksia esiintyy yleisemmin, kuten Balkanin niemimaalle sekä tiettyihin osiin Aasiaa ja Afrikkaa.

Kystikerkuksiinhanke tehdään yhteistyössä Ruokaviraston lihantarkastuksen, eläintautibakteriologian ja patologian sekä riskinarvioinnin yksiköiden kanssa vuosien 2019–2022 aikana. Hankkeen rahoittavat Maken ja Ruokavirasto.

Kirjoittajat:

Suvi Joutsen ja Petra Pasonen

Lisätietoja: Marjatta.Rahkio@Ruokavirasto.fi (lihantarkastus)

Antti.Oksanen@Ruokavirasto.fi (loinen, näytteet)

Pirkko.Tuominen@Ruokavirasto.fi (riskinarviointi)

www.ruokavirasto.fi

 RUOKAVIRASTO
Lidderdepartement • Finnish Food Authority

Lähete
Hanke nro 4300Y-000089

1 LÄHETE KYSTIKERKOOSITUTKIMUKSEEN

_____ Teurastamo _____ Tarkastuseläinlääkäri

Tällä lähetteellä lähetetään taustatietoja näytteistä. Toivomme mahdollisimman kattavia tietoja, mutta jos tämä tuottaa vaikeuksia, täytyisi vähintäänkin naudanhassunumeron olla saatavilla mahdollisen positiivisen tuloksen selvittämiseksi.

2 NAUTOJEN TIEDOT

Näyte nro	Korvanumero	Ikä, kk	Rotu	Sukupuoli		Maakunta	Tuotantomuoto			Laiduntaa
				♂	♀		Maito	Liha	Muu	

Näytteenottaja
___ Tarkastuseläinlääkäri ___ Lihantarkastaja ___ Muu

Näytteenottopäivä ___/___/___ kello ___:___

___ Epäilen, että eläimessä voi olla kystikerkuksia _____ (korvanro)

Päivämäärä _____ Paikka _____ Allekirjoitus _____

Tämä lähete pohja palautetaan yhdessä näytteiden kanssa. Näytteiden tulee olla selkeästi merkattu, jotta yllä annetut tiedot voidaan yhdistää näytteeseen.

1 (1)